

Anna Piziak-Rapacz*

Bezpieczeństwo energetyczne Rumunii

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo energetyczne państwa zakłada w ujęciu ogólnym zaspokojenie potrzeb popytowych na energię w perspektywie zarówno krótko-, jak i długookresowej. Definicja pojęcia jest szeroka i zależna od różnych czynników zarówno polityki samego państwa, jak i warunków, w których jest sporządzana (pod uwagę brane są na przykład takie elementy: czas, stabilność polityczno-gospodarcza, relacje pomiędzy państwami). Polityka Unii Europejskiej (UE) w tej płaszczyźnie dotyczy m.in. tworzenia ogólnoeuropejskiej sieci energetycznej. Strategia ta odnosi się również do państw bałkańskich. Półwysep Bałkański to obszar Europy, do którego można zaliczyć również część Rumunii. Bezpieczeństwo energetyczne tego kraju jest przedmiotem niniejszej analizy. Autorka przedstawia kształt rynku energetycznego państwa, a także charakteryzuje relacje polsko-rumuńskie i działania polityczne, które miały miejsce w obszarze energetyki u progu drugiej dekady XXI wieku.

Rynek energii w Rumunii

Rynek energetyki odnawialnej w Rumunii zajmuje głównie energetyka wiatrowa, energia słoneczna, a następnie energia geotermalna, energia z biogazów i z biomasy oraz energia z elektrowni wodnych. W 2010 roku bilans energetyczny kształtował się następująco: paliwa kopalne (46 proc. produkcji w 2010 roku), następnie energia wodna (34 proc.) i atomowa (20 proc.). Narodowy Plan Akcji na rzecz Energii Odnawialnej opracowany przez Ministerstwo Gospodarki Handlu i Środowiska Biznesu i przedłożony Komisji Europejskiej zakłada, że wielkość produkcji energii wiatrowej do roku 2020 wyniesie 4000 MW.

* Doktorantka Wydziału Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

W 2010 roku moc instalacji energii odnawialnej w Rumunii kształtowała się następująco:

- Energia wiatrowa 290.045 MW – udział 42,86 proc.
- Mini- lub mikrohydroelektrownie (do 10 MW) 274 439 MW – udział 40,18 proc.
- Biomasa 112.115 MW – udział 16,96 proc.
- Zestawy fotowoltaiczne 7 MW – udział 0,001 proc.¹

W 2020 roku Rumunia oszacowała poziom energii odnawialnej na 20 proc. w ogólnym bilansie energii².

Ustawą regulującą rynek OZE jest: dokument nr 220/2008 z dnia 27 października 2008 roku zatwierdzony przez Parlament Rumunii („Dzienniku Ustaw” Nr 577 z dnia 13 sierpnia 2010 roku)³. Od 1 lipca 2013 roku obowiązuje jednak nowe nadzwyczajne Rozporządzenie Rządu z dnia 7 czerwca 2013 roku dot. zmian w nadawaniu „zielonych certyfikatów” firmom wytwarzającym energię odnawialną (Rumuński Dziennik Ustaw, Część I, nr 335/7. VI.2013)⁴. Rumuński rząd postanowił wstrzymać wydawanie zielonych certyfikatów, stało się to głównie pod naciskiem dużych podmiotów gospodarczych działających na rynku energetycznym. Kwestię tę bada Komisja Europejska (KE) na wniosek indywidualnych inwestorów. Odbiór certyfikatów będzie prawdopodobnie możliwy w latach 2017–2020. Czeski koncern energetyczny CEZ wskazał, że cięcia te mogą kosztować firmę około 66 mln euro rocznie. Należy podkreślić, że przed 2013 rokiem Rumunia była atrakcyjnym krajem pod względem dopłat (darmowe certyfikaty) dla potencjalnych inwestorów. Fakt ten powodował wzmożone zainteresowanie rynkiem. Rząd jest zdania, iż takie zmiany są konieczne z uwagi między innymi na:

- ograniczenie wzrostu cen energii,
- ograniczenie przychodów właścicieli farm wiatrowych i solarnych⁵.

Główni inwestorzy w zakresie farm wiatrowych w Rumunii to takie firmy jak: *CEZ z Czech, Enel Green Power z Włoch, Iberdrola z Hiszpanii* w województwach: Konstanca, Gałaczi i Tulcza. Poniżej w tabeli nr 1 zamieszczono zestawienie zainstalowanych mocy wiatrowych z podziałem na województwa na dzień 1 października 2013 roku.

W przypadku energii słonecznej najbardziej korzystne pod względem ekonomicznym są regiony Aluta i Giurgiu. Najdroższe inwestycje to:

- Gmina Slobozia (Giurgiu) – LIG GREEN SOURCE ENERGY ALPHA (Samsung) – 100 mln euro, zainstalowana moc 45 MW,
- Izvorele (Giurgiu) – LIG GREEN SOURCE ENERGY BETA – 31 mln euro, zainstalowana moc 20 MW⁶.

¹ B. Bielczyńska, *Notatka informacyjna nr 1/2012 na temat energii wiatrowej w Rumunii*, 19.01.2011 r., WPHI, Bukareszt 2011, <http://bukareszt.trade.gov.pl>.

² *Energia odnawialna zmienia świat*, KE, Luksemburg 2011, s. 9.

³ (LEGE Nr. 220 din 27 octombrie 2008 pentru stabilirea sistemului de promovare a producerii energiei din surse regenerabile de energie), <http://www.legex.ro/Legea-220-2008-106952.aspx>.

⁴ Szerzej: MG, Portal Promocji Eksportu: <http://www.eksporter.gov.pl/Informacja/Informacja.aspx?id=68841>.

⁵ *Rumuńska branża OZE skarży swój rząd w Brukseli*, 05.09.2013 r., <http://gramzielone.pl/trendy/7823/rumunska-branża-oze-skarży-swoj-rząd-w-brukseli> (20.11.2013).

⁶ Szerzej: MG, Portal Promocji Eksportu: www.eksporter.gov.pl/Informacja/Informacja.aspx?id=68841.

Na rumuńskim rynku dużo inwestuje również grecka firma Egnatia. Umowy warte 50 mln EUR ustalają budowę farm fotowoltaicznych o łącznej mocy 35 MW. Dodatkowo rynkiem tym zainteresowany jest również dostawca energii elektrycznej, państwowy koncern Hidroelectrica⁷. Natomiast pierwszy park wiatrowy powstał w miejscowości Fantanele w 2010 roku, projekt finansowany był przez czeski koncern CEZ.

Tabela 1. Ranking zainstalowanych mocy wiatrowych w Rumunii (podział według województw)

Lp.	Województwo	Moc wyrażona w MW
1.	Konstanca	1304,3
2.	Tulcza	502,7
3.	Gałac	107,3
4.	Giurgiu	82,1
5.	Braïla	76,9
6.	Vaslui	70,8
7.	Caras – Severin	61,9
8.	Valcea	38,0
9.	Prahova	32,2
10.	Mehedinti	22,5

Źródło: MG, Portal Promocji Eksportu, www.eksporter.gov.pl/Informacja/Informacja.aspx?id=68841 (12.12.2013).

W 2014 roku planowany jest rozwój i zakładanie małych instalacji na potrzeby rynku wewnętrznego. Oczekiwane jest zatwierdzenie przez Narodowy Urząd Regulacji Energetyki w Rumunii – ANRE rozwiązań prawnych zachęcających do inwestowania małych mocy produkcyjnych zielonej energii:

- wiatr, słońce i elektrownie wodne – do 1 MW,
- biomasa i biogaz – do 2 MW⁸.

Innym rozwiązaniem dla zaspokojenia popytu na energię w Rumunii jest gaz niekonwencjonalny. W 2013 roku IEA wskazała, że na obszarze tego kraju są duże złoża gazu łupkowego, które mogą wystarczyć na ponad 100 lat, tj. 1,444 bcm. Tereny obfite w złoża to:

- Pannonian-Transylvanian Basin na Węgrzech i Rumunii,
  - Carpathian-Balkanian Basin w południowej Rumunii i Bułgarii,
- Ogółem około 539 miliardów metrów sześciennych⁹.

Rumunia nie posiada regulacji określających ramy prawne dla sektora gazu łupkowego. Rząd Mihaela Razvana Ungureanu przyznał w sposób utajniony licencje firmie Chevron w marcu 2012 roku, co wywołało ostrą krytykę społeczeństwa oraz Unii Socjalliberalnej. Stanowisko wobec gazu łupkowego w Rumunii uległo zmianie dopiero

⁷ Rumunia inwestuje w odnawialne źródła energii, 24.11.2012, <http://balkanistyka.org/rumunia-inwestuje-w-odnawialne-zrodla-energii/> (20.11.2013).

⁸ Szerzej zob. strona Narodowego Urzędu Regulacji Energetyki w Rumunii: Autoritatea Nationala DeReglementare in Domeniul Energiei, www.anre.ro/.

⁹ *Energy Information Administration*, www.eia.gov/analysis/studies/worldshalegas/ (2.12.2013).

w grudniu 2012 roku. Wygasa wtedy bowiem memorandum na temat zakazu wydobycia gazu łupkowego na terenie kraju. Premier Rumunii Victor Ponta pomimo zapowiedzi o przedłużeniu memorandum nie zdecydował się na takie działania. Wręcz można było zauważyć pozytywne wypowiedzi na temat jego wydobycia. W styczniu 2013 roku firma Chevron otrzymała zgodę na rozpoczęcie prac. Decyzja wynikała m.in. z działalności grup lobbystycznych na terenie państwa, poprawy relacji na arenie międzynarodowej (USA). Ciekawym aspektem jest fakt, że politycy wpisują wydobycie gazu łupkowego do priorytetów strategii bezpieczeństwa energetycznego Rumunii.

Podmioty zainteresowane wydobyciem gazu w Rumunii to wymieniony już amerykański Chevron, rumuński Romgaz, węgierski MOL, kanadyjska East West Petroleum¹⁰. Precyzyjne oszacowanie złóż pozwoli na zidentyfikowanie przyszłych działań i możliwości wpływu gazu niekonwencjonalnego na ogólny bilans energetyczny kraju.

Obecnie zarówno konsumpcja, jak i produkcja gazu ziemnego w Rumunii maleje. W przypadku produkcji w 2001 roku – 12,2 mln ton, a w 2011 roku – 9,9 mln ton. Natomiast w przypadku konsumpcji 14,9 mln ton w 2001 roku, a w 2011 roku 12,5 mln ton¹¹. W przypadku rezerwy gazu Rumunia jest na 3 miejscu w Europie, a 30 w świecie. Stosunek rezerw do produkcji (R/P) wskazuje szacunkowo, że wystarczy surowca na ponad 54 lata. W przypadku UE jest to 14 lat¹².

Rumunia importuje obecnie z Rosji około 20 proc. potrzebnego gazu. Należy podkreślić, że koncesje na eksploatację złóż gazu w Rumunii mają takie firmy jak OMV, Exxon, Schell i Total.

Rynek gazu został otwarty od 1 lipca 2007 roku, natomiast w przypadku liberalizacji projekt ten został ukończony tylko w 50 proc. Na rynku produkcyjnym można wskazać na przykład takie podmioty jak SNGN Romgaz, OMV Petrom, Wintershall Holding, Amromco Energy, Aurelian Oil & Gas and Lotus Petrol. Natomiast na rynku dystrybucji można wskazać np. SC Distrigaz Sud SA., E.ON Gas Romania SA. – formerly Distrigaz Nord SA, OMV Petrom SA. – formerly SNP Petrom, SC Congaz SA. Operatorem systemu przesyłowego jest National Natural Gas Transmission Company SNTGN Transgaz SA (podmiot powstał w wyniku zmian w National Gas Company Romgaz SA wynikających z dyrektywy EC/2003/55 i podziale zakresu działalności podmiotów)¹³.

W listopadzie 2012 roku w mediach rumuńskich pojawiła się informacja o złóżach gazu na dnie Morza Czarnego. Odkrycia dokonał austriacki koncern energetyczny OMV wraz z Exxon Mobil. Wskazano, że w ramach przeprowadzonej analizy rezerwy te wynoszą od 42 do 84 miliardów metrów sześciennych gazu naturalnego, a może być ich nawet około 100 miliardów metrów sześciennych. Koncerny pomimo odkrytych złóż i możliwości z nimi związanych mają zastrzeżenia do rynku gazu

¹⁰ T. Dąbrowski, J. Groszkowski, *Problemy z gazem łupkowym w Bułgarii, Czechach i Rumunii, Uwarunkowania polityczne, stan prawny, perspektywy*, Raport OSW, 09.2012, http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/Problemy_z_gazem_lupkowym.pdf, s. 22, (2.12.2013).

¹¹ *BP Statistical Review of World Energy June 2012*, http://www.bp.com/assets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2012.pdf, s. 24 i 25, (dostęp 12.11.2013).

¹² *Energy Delta Institute*, <http://www.energydelta.org/mainmenu/energy-knowledge/country-gas-profiles/romania#t57549>, (8.01.2013).

¹³ *Ibidem*.

w Rumunii, takie jak: brak infrastruktury przesyłowej oraz zliberalizowanie rumuńskiego rynku paliwowego¹⁴.

Główne projekty gazowe w Rumunii o priorytetowym znaczeniu dla bezpieczeństwa energetycznego kraju to:

- korytarz gazowy Północ-Południe, który ma na celu połączenie Polski, Czech, Rumunii, Słowacji i Węgier. Ewentualnie projekt ma objąć również Austrię i Chorwację. Projekt jest w Polsce uważany za priorytetowy dla rozwoju rynku gazu w regionie i główną inicjatywę państw Grupy Wyszehradzkiej. Ma on stworzyć jednolite zasady handlu gazem w regionie oraz wpłynąć na osłabienie powiązań handlowych z Rosją. Prawdopodobna data realizacji projektu to około 2018–2020 roku. Według J. Ćwiek-Karpowicza oraz D. Kałana inwestycji przyświeca jeden główny cel: dywersyfikacja środkowo-europejskiego rynku gazowego¹⁵.

Gazociąg Nabucco – decyzja o jego budowie zapadła 13 lipca 2009 roku. Porozumienie podpisały Turcja, Bułgaria, Austria i Rumunia. Trasa gazociągu na obszarze Rumunii to południowo-zachodnia granica: Dolj, Mehedinti, Caras-Severin, Timis and Arad, tj. 469 km długości. Konsorcjum Szach Deniz II 26 czerwca 2013 roku wybrało na drogę transportu azerskiego gazu jednak inny projekt TAP (Trans Adriatic Pipeline). W 2011 roku w wyniku decyzji konsorcjum Shah Deniz podano dwie możliwości dostarczenia gazu z granicy tureckiej: połączenie pomiędzy Turcją, Grecją, Albanią i Włochami (Trans Adriatic Pipeline, TAP), a druga to Nabucco West (połączy z gazociągiem TANAP Baumgarten nie z Erzurum). Należy podkreślić, że projekt gazociągu Nabucco West nie zostanie zrealizowany. Władze rumuńskie w fazę wstępną projektu zainwestowały około 23 mln dolarów. W prasie na początku września 2013 roku zaczęły pojawiać się informacje o chęci odzyskania części poniesionych przez państwo kosztów. Stanowisko UE wobec projektu jest jednoznaczne. Nie skreśla tej inwestycji z uwagi na jej niepowodzenie, jednakże wskazuje, że strony zainteresowane, jeżeli myślą o jego realizacji w przyszłości, będą musiały zebrać odpowiednie poparcie na forum politycznym, ekonomicznym oraz przedstawić strategię działań.

14 października 2010 roku uruchomiono gazociąg Segedyn–Arad łączący Węgry i Rumunię; 14 lutego 2011 roku ministrowie Azerbejdżanu, Gruzji, Rumunii i Węgier podpisali protokół w sprawie dalszego rozwoju projektu AGRI. Zwycięzcą przetargu na usługi doradcze została firma Penspen Limited (UK). Studium wykonalności zakończono w listopadzie 2012 roku.

Podmiotem kreującym zasady regulacji w sektorze gazu ziemnego jest National Regulatory Authority in Natural Gas Sector (ANRGN). Działania określa ustawa no. 41/2000 approved by Law no. 791/2001¹⁶. Dodatkowym elementem jest monitoring i ocena przeprowadzonych działań dokonywana przez poszczególne partie polityczne.

W dokumencie „Strategia energetyczna Rumunii na lata 2012–2035” w ramach sektora rynku gazu wymienia następujące problemy utrudniające pełny rozwój sektora:

¹⁴ Rumunia liczy na poprawę sytuacji energetycznej. Stawia na gaz z dna morza, 3.11.2012, <http://wpolityce.pl/depesze/39864-rumunia-liczy-na-poprawe-sytuacji-energetycznej-stawia-na-gaz-z-dna-morza> (12.11.2013).

¹⁵ Więcej informacji na stronie PISM: www.pism.pl oraz w publikacji *North–South Gas Corridor Geopolitical Breakthrough in Central Europe*, red. J. Ćwiek-Karpowicz, D. Kałan, PISM, Warszawa, grudzień 2013.

¹⁶ Więcej informacji na strony Narodowego Urzędu Regulacji Energetyki w Rumunii: Autoritatea Nationala De Reglementare in Domeniul Energiei, www.anre.ro/.

- wzrastająca zależność od importu,
- zużywanie się infrastruktury gazowej – przekroczony okres funkcjonowania gazociągów o około 70 proc.,
- Narodowy System Transportu gazu (SNT) wymaga nowych źródeł finansowania,
- brak ścisłej współpracy pomiędzy pewnymi ogniwami jak produkcja, transport, konsument¹⁷.

Komisja Europejska w przypadku Rumunii skierowała sprawę do Trybunału Sprawiedliwości z uwagi na brak sprawnie funkcjonującej giełdy gazowej, brak uwolnienia cen gazu oraz brak odpowiedniej ochrony odbiorców wrażliwych¹⁸.

Udokumentowane złoża ropy naftowej to około 54,8 mln ton. Roczne wydobycie plasuje się na poziomie 4–4,5 mln ton, głównie ze złóż karpackich (rejon Ploeszti, Pi-tești). Nie zaspokaja to potrzeb popytowych rynku, w związku z tym państwo musi importować surowiec, fakt ten stanowi 58 proc. konsumpcji wewnątrz kraju. Pomimo to dane CIA The World Factbook wskazują, że Rumunia posiada:

- Zasoby potwierdzone ropy naftowej: 600 mln baryłek w 2013 roku,
- Zasoby eksploatacyjne gazu ziemnego: 63 mld metrów sześciennych (dla porównania),
- Wydobycie ropy naftowej: 92–140 baryłek dziennie w 2011 roku,
- Wydobycie gazu ziemnego: 11,08 mld metrów sześciennych¹⁹ (dla porównania).

Natomiast zasoby węgla brunatnego w Rumunii to około 3 mld ton. W 2010 roku wydobyto 33 mln ton węgla, co stanowi 37 proc. ogólnego bilansu energetycznego kraju.

Złoża rozmieszczone są w pasie od Oltenii, wzdłuż południowych krańców Karpat, aż do Ploesti. W „Strategii energetycznej Rumunii na lata 2012–2035” wymieniono następujące cele:

- dla węgla brunatnego: rezerwy na poziomie zużycia rocznego 30 mln ton rocznie wystarczą na około 40 lat. Interwencja państwa w tym obszarze dotyczy tylko wsparcia finansowego na eksploatację głębinową węgla. Sektor ma duży udział w zapewnieniu dostaw energii dla kraju,
- dla węgla kamiennego: zgodnie z dyrektywą unijną subwencje przyznawane są wyłącznie do 2018 roku. Wynika to z likwidacji kopalń nierentownych. Zakładane jest ograniczenie roli sektora z uwagi na rosnące koszty wydobycia, oraz opłaty związane z emisją, CO₂.

Energetyka jądrowa w Rumunii zapewnia około 20 proc. energii elektrycznej produkowanej w dwóch reaktorach. Właścicielem podmiotu jest Rumuńskie Ministerstwo Gospodarki, Handlu i Środowiska Biznesowego, a operatorem Societatea Nationala Nuclearelectrica S.A. Władze Rumunii przewidują dalsze inwestycje w tym sektorze. Do 2015 roku mają zostać uruchomione kolejne dwa reaktory, a przed 2020 roku jeszcze jeden.

9 stycznia 2013 roku doszło do wyłączenia reaktora w rumuńskiej elektrowni atomowej Cernavoda. Według rzecznika operatora Dumitru Dina: „drugi reaktor

¹⁷ B. Bielczyńska, *Notatka informacyjna nr 5/2012*, Nt. Projektu *Strategii energetycznej Rumunii na lata 2012–2035*, 12.03.2012, Bukareszt, www.bukareszt.trade.gov.pl/pl/download/file/f,15182 (1.01.2012).

¹⁸ A. Sobak, *Szanse na integrację regionalną rumuńskiego rynku gazu*, „Biuletyn PISM” nr 37, 12.04.2013.

¹⁹ Więcej informacji na stronie Centralnej Agencji Wywiadowczej Stanów Zjednoczonych w publikacji The World Factbook: www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/.

wyłączył się automatycznie w środowy wieczór, powody są nieznanne”, nic złego się nie stało i elektrownia niebawem wznowi pracę²⁰.

Powyższa analiza wskazuje, że nie można mówić o bezpieczeństwie energetycznym państwa. Istnieją bowiem obszary, które wymagają działań: zrównoważonych prowadzących do pełnej liberalizacji całego rynku energetycznego. Przystarzała technologia i infrastruktura wymaga modernizacji i nakładów finansowych. Problem ten widoczny jest zwłaszcza w przypadku rosnącego popytu. Rozwiązaniem proponowanym przez rząd ma być dywersyfikacja kierunków i źródeł (angażowanie się w projekty międzynarodowe) pozyskania energii (np. gaz łupkowy).

Polsko-rumuńska współpraca w dziedzinie energetyki

Pomimo odmiennego położenia geograficznego, innej struktury bilansu energetycznego czy też zasobów energetycznych widoczna jest współpraca między Polską a Rumunią. Państwa jako członkowie UE dążą do wypracowania wspólnych stanowisk (wzajemne poparcie dla pewnych idei), czy też współpracują w ramach stosunków dwustronnych. Współpraca ta obecnie nie przekłada się na większe projekty, jednakże nie można jej pominąć, gdyż każde działanie na rzecz poprawy bezpieczeństwa energetycznego kraju przynosi skutki widoczne po upływie pewnego czasu. Działania w aspekcie otoczenia politycznego są głównym elementem kształtującym rynek sektora energetycznego.

W przypadku Rumunii istotne dla polityki energetycznej są następujące dokumenty:

- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rumunii (Strategia de Securitate Națională a României) przyjęta 17 kwietnia 2006 roku, na posiedzeniu Najwyższej Rady Obrony Narodowej (Consiliul Suprem de Apărare a Țării).
- program rządowym na lata 2009–2012 – rozdział 17 *Energia i zasoby mineralne*. Główne cele to modernizacja sektora, zwiększenie pojemności magazynowych oraz angażowanie się w projekty o międzynarodowym znaczeniu np. Central and South-Eastern Europe – the Nabucco gas pipeline and the Pan-European Oil Pipeline (PEOP) – and supporting supplementary proposals such as the Azerbaijan-Georgia-Romania liquefied natural gas transport project (AGRI)²¹.

W przypadku Polski głównym dokumentem wyznaczającym kierunek strategii energetycznej jest „Polityka energetyczna Polski do roku 2030 roku”²². Główne cele to:

- elektrownia jądrowa: pierwsza około 2020 roku W dniu 12 sierpnia 2010 roku Ministerstwo Gospodarki opublikowało *Projekt Programu Polskiej Energetyki Jądrowej*, który został przyjęty 16 grudnia 2010 roku,
- terminal LNG w Świnoujściu – ma zostać oddany do eksploatacji do końca 2014 roku. W dniu 19 sierpnia 2008 roku Rada Ministrów podjęła uchwałę, uznano inwestycję na priorytetową dla bezpieczeństwa energetycznego Polski, terminal

²⁰ Awaria w rumuńskiej elektrowni atomowej. Przyczyny nieznanne, 10.01.2013 r., <http://orwellsky.blogspot.com/2013/01/pilne-awaria-w-rumuńskiej-elektrowni.html>.

²¹ *Energy security*, Romania Ministry of Foreign Affairs <http://www.mae.ro/en/node/2160>, (08.01.2012).

²² Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 10 listopada 2009 roku.

- LNG pozwoli na odbiór 5 mld metrów sześciennych gazu ziemnego rocznie, z możliwością zwiększenia do 7 mld metrów sześciennych, investorem projektu jest Polskie LNG, jej właścicielem jest Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A.,
- elektroenergetyczne połączenie: LitPol Link z Litwą – obecnie w fazie realizacji, rozbudowa magazynów gazu, wspólny europejski rynek energii, tzw. pierścień bałtycki. Unia Europejska nadała projektowi status priorytetowy – decyzją 1364/2006/WE, co wiąże się ze wsparciem finansowym dla inwestycji,
  - Korytarz Gazowy Północ-Południe, połączy Terminal LNG w Świnoujściu z Gazociągami Bałtyckim/Baltic Pipe, główną rolę odgrywa w Polsce inwestor Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A.,
  - wydobywanie gazu łupkowego: obecnie poszukiwanie złóż, w 2014 roku pierwsze raporty. Ministerstwo Środowiska opublikowało raport z prac poszukiwawczych. Do dnia 4 listopada 2013 roku wykonano w Polsce 51 odwiertów. Prowadzona jest na szeroką skalę kampania informacyjna oraz tzw. dialog społeczny. Problematyczną kwestią jest jednak prawo, brak ustawy, która jednoznacznie regulowałaby ten obszar rynku w Polsce. Główną zasadą jest pierwszeństwo znalezienia złoża, które daje również pierwszeństwo w przypadku jego eksploatacji. Rozwiązanie to jest jednak niezgodne z unijnymi wytycznymi, ogranicza bowiem dostęp podmiotów do rynku, tzw. duży trójkąt energetyczny w 2013 roku nie został przyjęty. W jego miejsce przyjęto natomiast tzw. mały trójkąt energetyczny, ale dotyczy on między innymi rozdziału właścicielskiego przesyłu i obrotu gazem, obowiązku sprzedaży gazu przez giełdę oraz tzw. ulgi dla przemysłu energochłonnego. 26 listopada 2013 roku PGNiG zorganizowało debatę na forum UE: *Gaz łupkowy szansą na wzrost konkurencyjności przemysłu europejskiego. Co jest potrzebne do opracowania europejskiej strategii gazu łupkowego?* Według prezesa Zarządu PGNiG J. Kurellii, „Wydobycie gazu z łupków może bardzo pozytywnie wpłynąć na gospodarki krajów Unii Europejskiej, zapewniając im dynamiczny rozwój. Wśród tych krajów jest także Polska. Przemysłowe wydobycie gazu łupkowego oznacza, że w UE zostanie więcej kapitału, co będzie stymulowało wzrost gospodarczy krajów unijnych i całej Unii Europejskiej”²³. Wydarzenie zorganizowano pod patronatem European Energy Forum (EEF). Polska popiera wydobycie gazu z łupków, jednakże musi pamiętać o tym, że warunki geologiczne są odmienne od amerykańskich i sukces może mieć tutaj charakter ograniczony. Obecnie nie wiadomo również, w jakim stopniu wydobycie tych złóż będzie się opłacało, w związku z czym z osądami należy zaczekać.

7 października 2009 roku prezydent Polski Lech Kaczyński i prezydent Rumunii Traian Basescu podpisali tzw. deklarację o polsko-rumuńskim partnerstwie strategicznym. Dodatkowym elementem było wskazanie projektów istotnych dla bezpieczeństwa energetycznego obu krajów: Korytarz Południowy i gazociąg Nabucco²⁴.

W czerwcu 2013 roku podczas spotkania polskiego premiera Donalda Tuska z rumuńskim premierem Victorem Ponta, szef polskiego rządu podkreślił, że: „Relacje polsko-rumuńskie są wzorowe, w kilku dziedzinach współpraca pomiędzy Warszawą

²³ Więcej informacji na stronie Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa: www.eksporter.gov.pl.

²⁴ *Polska i Rumunia będą się wspierać, podpisano deklarację*, 07.10.2009, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,8311,title,Polska-i-Rumunia-beda-sie-wspierac-podpisano-deklaracje,wid,11570336,wiadomosc.html> (1.01.2013).

a Bukaresztem jest rzeczywiście ponadstandardowa (...) Polska będzie wspólnie z Rumunią wspierać działania, które służą realnej dywersyfikacji dostaw energii dla naszych krajów i całej Unii Europejskiej²⁵.

28 października 2013 roku doszło do spotkania przewodniczącego Senatu Rumunii Crin Antonescu wraz z marszałkiem Senatu w Polsce Bogdanem Borsewiczem. Dyskutowano na temat wspólnej polityki energetycznej. Główne cele to uniezależnienie się od Rosji i Gazpromu oraz współpraca na różnych płaszczyznach w ramach rozwoju rynku energetycznego²⁶. Według Antonescu, „Polska i Rumunia są największymi wschodnimi krajami Unii Europejskiej. To są kraje, które mają liczne wspólne zainteresowania i cele”²⁷.

Współpraca Polski i Rumunii odbywa się również w ramach Grupy Wyszehradzkiej. W ramach Szczytu w Budapeszcie w dniu 24 lutego 2010 roku podpisano tzw. Deklarację Budapeszteńską. Działania te są następstwem spotkania i rozmów Premierów V4 na spotkaniu w Wieliczce z dnia 3 czerwca 2009 roku. Wtedy też powołano Grupy Wysokiego Szczebla ds. Energii (HLG). Współpraca obejmuje V4 oraz Rumunię, Bułgarię i Chorwację. Główne cele współpracy to:

- wsparcie projektów infrastrukturalnych: oś północ-południe – terminal LNG w Świnoujściu, gazociąg Nabucco oraz terminal LNG na wyspie Krk (Chorwacja) lub/i w Konstancy (Rumunia),
- współpraca i wspólne stanowisko na forum Unii w ramach polityki energetycznej²⁸.

16 grudnia 2013 roku odbyły się polsko-rumuńskie konsultacje w dziedzinie energetyki. W rozmowie podsekretarz stanu Katarzyny Kacperczyk z ambasadorem ds. bezpieczeństwa energetycznego w Kancelarii Premiera Rumunii Mihneq Constantinescu wskazano na elementy wspólne dla polityki energetycznej obu krajów, tj. poprawę efektywności gospodarek oraz przyspieszenie modernizacji sektora energetycznego²⁹.

Jak wynika z podanych przykładów, współpraca polsko-rumuńska opiera się jedynie na deklaracjach politycznych. Widoczne jest wzajemne poparcie polityczne obu państw, co potwierdzają liczne przemowy i spotkania polityków zarówno polskich, jak i rumuńskich. Wskazywane są podobieństwa w problemach rynku energetycznego, np. aspekt przestarzałości infrastruktury, potrzeba poszukiwania źródeł finansowania inwestycji, problem wyczerpywania się własnych zasobów surowców energetycznych, wpływ polityki unijnej na zmiany w polityce wewnętrznej państwa i dostosowanie do wymogów wynikających z członkostwa: dążenie do pełnej liberalizacji rynku oraz zrównoważony rozwój czy też aspekt ochrony środowiska naturalnego. Problemy te zmuszają kraje do dywersyfikacji kierunków i źródeł pozyskania energii.

²⁵ Tusk: Polska i Rumunia za dywersyfikacją dostaw energii, 05.05.2013 r., www.stefczyk.info/wiadomosci/gospodarka/tusk-polska-i-rumunia-za-dywersyfikacja-dostaw-energii,7662172144#ixzz2mUqPzRz0.

²⁶ Więcej informacji na stronie Senatu Rzeczypospolitej Polskiej: <http://www.senat.gov.pl/aktualnosci/art,5886,wizyta-przewodniczacego-senatu-rumunii.html>.

²⁷ Szef rumuńskiego Senatu: Polska strategicznym partnerem Rumunii, 28.10.2013, <http://wiadomosci.onet.pl/kraj/szef-rumunskiego-senatu-polska-strategicznym-partnerem-rumunii/e6j7f>.

²⁸ Więcej informacji na stronie Ministerstwa Spraw Zagranicznych: <http://www.msz.gov.pl/>.

²⁹ Kacperczyk: Polskę i Rumunię łączy podobne wyzwania energetyczne, 17.12.2013 r., <http://biznesalert.pl/kacperczyk-polske-i-rumunie-lacza-podobne-wyzwania-energetyczne/>, (18.12.2013).

Podsumowanie

Powyższa analiza prowadzi do następujących konkluzji:

1. W Rumunii bilans energetyczny kształtuje głównie węgiel brunatny, energetyka odnawialna, ropa naftowa i gaz ziemny, widoczna jest rosnąca zależność importowa.
2. Należy podkreślić, że strategia energetyczna Rumunii zakłada zwiększenie eksploatacji węgla, pomimo że wydobywana ilość wystarczająco pokrywa zapotrzebowania rynku.
3. Rumunia od 2013 roku zaczęła wspierać inwestycje w sektorze gazu łupkowego, zmiana ta jest istotna z uwagi na wcześniejsze memorandum i zakaz prac do grudnia 2012 roku.
4. Rumunia angażuje się w międzynarodowe projekty takie jak Nabucco, czy gazociąg Północ-Południe, gazociąg AGRI, brakuje jednak ustalenia kierunku działań oraz odpowiedniej polityki rozwoju rynku energetycznego, pomimo zainteresowania projektami międzynarodowymi.
5. Polska nie jest samowystarczalna energetycznie, gospodarka dostosowana jest do wytwarzania energii z węgla, jednakże generuje to wysoką emisję CO₂ niezgodną z wytycznymi unijnymi, jest zależna od importu gazu i ropy naftowej z Rosji, rozwiązania upatruje się w energetyce odnawialnej, poszukiwaniu gazu łupkowego oraz budowie elektrowni jądrowej. Należy jednak podkreślić, że podjęcie tak dużych inwestycji w jednym okresie może prowadzić do niepowodzenia. Polska nie posiada doświadczenia, wiedzy ani kapitału, aby inwestować samodzielnie w gaz i ropę z łupków oraz podejmować się budowy elektrowni jądrowej. Dodatkowym problemem jest składowanie odpadów radioaktywnych czy też rezygnacja z podobnego przedsięwzięcia w Żarnowcu kilkanaście lat temu.
6. Wspólne przedsięwzięcia Polski i Rumunii to dywersyfikacja kierunków pozyskania energii. W tym celu istotne jest rozwijanie współpracy bilateralnej nie tylko poprzez działania na forum UE czy Grupy Wyszehradzkiej, ale i bezpośrednie czynności indywidualnych podmiotów na rzecz modernizacji sektora energetycznego.
7. Konieczna jest współpraca państw na rzecz poprawy bezpieczeństwa energetycznego. Wymiana poglądów i doświadczeń oraz wspólne przedsięwzięcia pozwalają zmniejszyć ryzyko wystąpienia nieprzewidzianych zdarzeń. Działania otoczenia politycznego jednego państwa oddziałują na siebie, prowadząc do kreowania pewnych powiązań w wymiarze m.in. gospodarczym, społecznym czy środowiskowym.